Pozdravljeni dva tisoč let v zgodovini!

Via Slovenica *Doživljajska pot Emona–Celeia–Poetovio obiskovalce popelje po rimskih stopinjah*

»Salvete, grati nobis Emonam venitis!« Pozdravljeni, dobrodošli vi, ki ste prišli k nam v Emono, bi nas pred dva tisoč leti pozdravili pri enem od vhodov, ki so vodili v rimsko kolonijo Julio Emono.

Mankica Kranjec,
besedilo in fotografije

Legionarje rimske vojske v oklepih je mogoče srečati na Rimskih igrah, ki jih vsako leto v avgustu priredijo na Ptuju.

Dve tisočletji pozneje po njenih ostankih in bogati pripovedni zgodovini, ki je vezana na starodavne antične najdbe, v družbi legionarja in Rimljanke iščem sledi rimskih korakov. Via Slovenica je enodnevna ogledna izobraževalna in doživljajska pot, ki so jo ob dvatisočletnici Emone kot del turistične ponudbe pripravili v Javnem zavodu Turizem Ljubljana.

Popotniku omogoči pravo rimsko izkušnjo in doživetje mest. Ta namreč na pročeljih hiš, v hodnikih palač, pa tudi ne prav globoko pod cestami in pločniki še vedno skrivajo izjemno antično zgodovino. Ko se odpravim odkrivat to dediščino, me zanese iz prestolnice najprej do Spodnje Hajdine in Ptuja, nato pa mimo Celja do Šempetra v Savinjski dolini.

»Predstavljajte si, da ste preplezali severni zid Emone. Tu na današnjem Kongresnem trgu so bila severna vrata, pri Mirju pa južna,« me v zgodovino Emone popelje turistična vodnica Ivana Bole iz turistične agencije Slovenia Explorer. Emona je leta 14 nastala na levem bregu Ljubljanice med ljubljanskim Grajskim gričem in Rožnikom. Kamen za njeno zidavo so menda kopali v kamnolomu na

sprehajamo po ostankih nekdanje hiše bogatejših Emoncev, ki so jo odkrili v Trnovem. Spregovorimo tudi

ci. Od severnih mestnih vrat je cesta vodila proti Ptuju.« Tja se odpeljem, da bi izvedela več o rimski zgodovini

izvem zgodbo o mitreju, prazgodovinskem grobišču, kjer stojijo drago-

let svojega službovanja, nato pa so lahko zapustile tempelj. Nasprotna

vo so menda kopali v kamnolomu na Grajskem griču, uvažali pa so ga tudi iz Podpeči. »Emona je bila pravokotne oblike in za takratne razmere je bila to zelo močna utrdba. Ustvarili so jo ob plovni reki s pristaniščem. Tu je bilo pomembno prehodno in trgovsko stičišče.«

Da bi doživela delček zgodovine, se vkrcam na ladjo Barjanko in na njej zaplujem skozi prestolnico. Opremijo me z laneno rimsko obleko, mi ponudijo kruh libum, v glineno skodelico pa mi natočijo mulsum. Libum so menda Rimljani podarjali božanstvom, tudi belo vino z medom, poprom, žafranom in pomarančnimi lupinami je pripravljeno po njihovi recepturi. »To pijačo so vedno pili z ledom. Ker pa ledu tu ni bilo, so ga uvažali iz Alp. Bil je zelo dragocena dobrina,« mi razloži Janez Virant, ki nadaljuje zgodbo o pomembnosti Ljubljanice v rimskih časih. »Območje zunaj obzidja je bilo močvirnato in Ljubljanica je bila takrat povsem drugačna. Po njej so potovali in trgovali, Rimljani pa so bili tudi prvi, ki so reko regulirali. Ladje, ki so plule tu, so imele ravno dno, pri njihovi gradnji so uporabljali lipovo ličje in mahovino. Spenjali so jih s kovinskimi spojkami. Enega takšnih rimskih tovornih čolnov so našli pred sto tridesetimi leti v Lipah,« dodaja.

Po razkošni Emoni

Ko se izkrcam, se znajdem v družbi dveh Emoncev. Legionar in Onorata, dekle v tuniki, me pozdravita z znanim vzklikom »Ave!« (pozdravljeni) in popeljeta mimo pozlačenega kipa Emonca v parku Zvezda po poteh ostankov rimske Emone. Izvem nekaj podrobnosti o vsakdanjem življenju Rimljanov. »Manj premožni prebivalci so živeli v stanovanjskih blokih, čudoviti ostanki mozaikov po tleh in zelo dobro ohranjeno talno ogrevanje pa še danes pričajo o tem, kako izvrstna je bila njihova arhitektura,« pripovedujeta, medtem ko se vodita proti Ptuju.« Tja se odpeljem, da bi izvedela več o rimski zgodovini na slovenskih tleh.

Od Emone do Poetovia

Nedaleč od Ptuja, pri I. mitreju na Spodnji Hajdini, me pričakajo legionarji v oklepih. Menda varujejo skoraj štirideset hektarov veliko zaščiteno arheološko območje. Ko se zapletem v pogovor z enim od njih,

V Celju vsak dan odkrijejo nove ostanke rimske Celeie.

vojaške posadke, legije, cariniki in trgovci častili nov misteriozen kult – mitraizem, pet svetišč s spomeniki, ki so jih našli na Spodnji Hajdini, pa je zelo dobro ohranjenih in na ogled javnosti. Marcus Antonius Primus spregovori o dvajset kilogramov težki uniformi, ki jo nosi s ponosom: »Osnova oblačila Rimljanov so bili sandali. Obvezen del je bila tunika, pod katero mnogi niso nosili spodnjega perila. Oklep je bil sestavljen iz več ločenih enot, obvezen del opreme pa je bil vojaški pas, s katerega je visel nož ali pa mošnja z denarjem. Zraven so sodili tudi meč in čelada ter ščit in sulica. Vsak legionar je s sabo nosil še žakelj, v katerem je imel hrano in vse potrebščine, ki jih je potreboval na pohodih.«

A ne le v okolici, tudi v Poetoviu starodavni ostanki še danes pričajo o legionarskih pohodih po mestu, ki je veljalo v času rimskega imperija za velemesto. Tako je tu še vedno mogoče najti reliefe kulta vzvišenih dojilj na eni od hiš, ki so se v vsem imperiju ohranili le na Ptuju, pomembni ostanki pa so tudi rimski kamni in antični spomeniki z bogato ikonografijo. Eden takšnih je Orfejev spomenik. Je največji te vrste, kar jih je bilo odkritih na območju rimske province na območju zahodne Panonije. In čeprav kamniti ostanki pripovedujejo svoje zgodbe iz preteklosti, pa rimsko zgodovino oživljajo tudi domačini. Društvo Poetovio LXIX namreč že sedem let skrbi za dovolj kruha in iger – in to dobesedno! Člani namreč vsak konec avgusta priredijo Rimske igre. Dva tisoč let stare zgodbe poskušajo predstaviti čim bolj privlačno. Vsako letos se tako zbere več deset društev iz Slovenije in tujine z več kot tisoč kostumiranimi udeleženci. Poistovetijo se z vlogami rimskih prebivalcev, legionarjev in vestalk. Slednje so bile svečenice reda boginje Veste in so morale ostati device trideset

so se ženske, ki niso imele sreče, da bi postale vestalke, pogosto poročile mlade. Zaročni prstan so nosile na levi roki, zelo rade so se okrasile z nakitom ter se uredile in naličile z naravnimi barvami.

Obilno razvajanje

Del vsakodnevnega življenja je bilo kopanje. Rimljani so se umivali v javnih kopališčih petkrat ali šestkrat na teden, znali pa so ceniti tudi zdravilnost naravnih termalnih virov. Ta dediščina se je v Rimskih termah pri Laškem ohranila do danes. Rimsko kopališče je grajeno po vzoru kopališč iz starega Rima, ob zvokih harfe pa se je mogoče sprostiti v zdravilnih kopelih z vodo, ki privre tisoč metrov izpod zemlje. In ne le razvajanje s kopelmi, tudi obed je bil neke vrste obred. Mize bogatih Rimljanov so bile pogosto bogato obložene. Večerje so bile obilne, s hrano iz glinenih, steklenih, bakrenih in srebrnih posod pa so se razvajali leže. »Veliko je bilo sredozemske kuhinje. Na krožnikih je bilo največ divjačine, pogosto so pripravljali tudi meso polhov, rib in drugih živali. Radi so imeli kumarično solato, sadje, sir, oljke in oreščke. Začimbe so prihajale z vsega sveta, a poper in med sta bila vedno zelo dragocena. Najpogostejša začimba je bil garum, fermentirana ribja omaka. Ob hrani so pili vino, ki so ga uvažali v amforah,« pove Aleksandra Nestorovič, arheologinja in kustosinja iz Pokrajinskega muzeja Ptuj - Ormož, ki med pogovorom o življenju Rimljanov navrže še eno zanimivost: »S hrano so pogosto pretiravali. Zato so uporabljali palčke iz kosti, ki so si jih tlačili v grlo, nato izločili že prebavljeno hrano in jedli naprej.«

Po jantarni cesti

Pravijo, da vse poti vodijo v Rim. Zato se zapeljem skozi Celje, ki s svojimi ostanki še danes priča o pomembni starodavni jantarni cesti.

Ta je tekla od Baltika čez Poljsko, nato pa skozi Poetovio, Celeio in Emono naprej do Aquileie (Oglеja) in Rima. Mesto pod mestom je arheološko razstavišče v kleti Knežjega dvorca in doslej največja predstavitev ostankov rimske Celeie. Celjsko podzemno mesto, ki je bilo tedaj izrazito obrtno in trgovsko središče, v sebi skriva številne zanimive zgodbe. Ponuja tudi ohranjene rimske freske, ki zaradi arhitekturnih elementov v rdečkasti barvi pričajo o izjemni barvitosti antike. Posebej fascinantna je restavrirana, iz sivo-belih apnenčastih blokov tlakovana rimska mestna ulica, široka dobrih šest metrov, skupaj s pločnikoma in obcestnima jarkoma pa kar štirinajst metrov. Grajena je bila v smeri zahod–vzhod in je povezovala pomembne strateške točke rimskih mest pri nas. »To je bila prava avenija! Lahko bi rekli, da je bila del rimske avtoceste, ki je povezovala kraje današnje Slovenije. Nič nenavadnega torej, da se je mesta prijelo ime Troia Secunda – mala Troja, saj nobeno drugo mesto pri nas ni bilo zgrajeno iz toliko marmorja kot to,« pripoveduje Damir Žerič, kustos v Pokrajinskem muzeju Celje. Opremi me z informacijami o zadnji postojanki na moji tokratni poti po rimskih stopinjah: »Rimljani so imeli navado, da so mrtve pokopavali zunaj obzidij in ob cestah, ki so vodile iz mesta. Izjemno ohranjene so grobnice v Šempetru, ki jih je Savinja odnesla, a hkrati ohranila.«

Sedeča ženska

Da bi si ogledala grobnice iz najdbe, ki je zajemala kar šeststo arheološko pomembnih predmetov in čez sto družinskih grobnic, zapustim Celje. Kilometer stran od Savinje, ki je spodkopala kamnite nagrobnike in jih odnesla s seboj, a hkrati na dnu struge s prodom prekrila ostanke in ohranila velik del pomembne zgodovine, me osupne arheološki park Rimska nekropola v Šempetru v Savinjski dolini. Do njenega odkritja je pripeljalo naključje, ko so leta 1952 pri delih v sadovnjaku odkrili kip sedeče ženske. Vsaka od teh marmornatih grobnic, okrašenih z različnimi reliefnimi motivi – tudi o ljubezni med Orfejem in lepo Evridiko, še danes podrobno opisuje antično mitologijo in pripoveduje izjemne zgodbe o življenju Rimljanov pred dvema tisočletjema.

Veleposlanik Pieter J. Langenberg je bil s soprogo Mieke Langenberg-Tissot van Patot gostitelj večera.

Naj živi kralj! Hura!

Nizozemsko slavje *Na državni praznik je veleposlanik goste povabil na kulturo, pivo in sir v Narodno galerijo*

Potem ko so Nizozemci več kot stoletje praznovali kraljičin dan, se letos zgodovina piše drugače. Največji državni praznik so namreč posvetili rojstnemu dnevu kralja Willem-Alexandra, ki danes slavi sedeminštirideset let. Po nizozemskih mestih pa je te dni prešerno tudi zato,

naša skupnost premajhna, da bi lahko poustvarili tamkajšnje ozračje. Zato smo se na veleposlaništvu odločili, da bomo letos pripravili malo drugačen sprejem in obiskovalcem odstrli pogled v delček izjemnega nizozemskega slikarstva,« je povedal veleposlanik. Letos tako izjemoma niso povabili na vrt rezidence, kot je bil običaj doslej, temveč v Narodno

ske slikarje, ki so ustvarjali tudi na ozemlju dežele Kranjske. In ni jih bilo malo! Nekatere avtorje smo na novo vključili v zbirko Narodne galerije, medtem ko smo druge, ki so že bili del stalne zbirke, za obiskovalce dodatno označili in poudarili njihov vpliv na slovenske slikarje. V 17. stoletju je na slovenske umetnike močno vplival slikar Almanach, ki je bil

Na eni od hiš je še vedno mogoče videti reliefe kulta vzvišenih dojilj, ki so se v vsem imperiju ohranili le na Ptuju.

Izkopanine rimske nekropole podrobno opisujejo antično mitologijo in tudi dva tisoč let pozneje pripovedujejo zgodbe o življenju Rimljanov.

postala kraljevina.

MANKICA KRANJEC,
besedilo in fotografije

Na tisoče obiskovalcev in domačinov se v čast kralju zabava po ulicah in parkih, ki so tradicionalno oviti v oranžno bravo. Že vrsto let pa za veselo razpoloženje ob državnem prazniku skrbijo tudi na nizozemskem veleposlaništvu v Ljubljani. Letošnje praznovanje sta prvič gostila novi nizozemski veleposlanik Pieter J. Langenberg in njegova soproga Mieke Langenberg-Tissot van Patot. Ob pozdravnem nagovoru, ki ga je gostitelj večinoma opravil kar v slovenščini, so zazveneli tudi slovenska in nizozemska himna ter glasni vzkliki »Naj živi kralj! Hura, hura, hura!«

Gospod Langenberg pravi, da rad praznuje ta državni praznik. »Smo zelo star narod in zelo smo ponosni na svojo zgodovino. Za Nizozemce je praznovanje kraljevega rojstnega dne zelo pomembno, saj je to trenutek, ko se združimo in smo enotni. To je dan, ko smo iskreni drug do drugega. Na Nizozemskem rojstni dan člana monarhije proslavimo tako, da se udeležimo nogometne tekme ali kakšnega drugega športnega ali kulturnega dogodka. Ljudje se na ulicah zabavajo, uživajo, plešejo in družijo. Vsi so oblečeni v oranžno in prav vse je okrašeno v oranžnih tonih. Človeku se zdi, kot da je na karnevalu! Zanimivo pa je tudi, da se vsepovsod dogajajo veliki bolšji sejmi. Ljudje prinesejo na ulice najrazličnejše predmete in jih menjajo ali prodajajo. Predvsem pa vsi neizmerno uživajo,« je bil zgovoren gostitelj, ki si je za to posebno priložnost nadel oranžno kravato in na suknjič pripel oranžno pentljo z dodanimi barvami nizozemske zastave.

»Čeprav bi si želel, da bi se lahko tudi v Ljubljani zabavali, kot se te dni na Nizozemskem, pa je v Sloveniji slikarjev, ki dopolnjujejo stalno zbirko, povabljenci pa so nazdravili s tradicionalnim nizozemskim pivom in slanimi kulinaričnimi dobrotami.

V času največjega razcveta sredi 17. stoletja je na Nizozemskem delovalo več kot sedemsto izjemnih umetnikov, njihova dela so potovala po vsej Evropi. »Na razstavi predstavljamo najpomembnejše nizozemje v krog Janeza Vajkarda Valvasorja, ustvarjal na gradu Bogenšperk in po deželi slikal freske. V 19. stoletju je vpliv nizozemskih slikarjev mogoče čutiti tudi v delih Ivane Kobilce in Matije Jame,« pa je ob krajšem vodstvu po razstavi Holandski utrinki, ki bo na ogled do 25. maja, povedala Mateja Breščak, vodja kustosov v Narodni galeriji.

Nizozemci so v Ljubljani praznovali kraljev rojstni dan, dvesto let kraljevine Nizozemske in odprtje razstave nizozemskih slikarjev v Narodni galeriji.

Gostje so si lahko postregli z nizozemskim sirom, slaniki in pivom.